

Beköszöntő, 1956

A hetvenéves Tolnai Ottónak

1956 tavaszán az *Ifjúság Beköszöntő* rovatában, amely a fiatal irodalmi tehetségek bemutatkozását szorgalmazta, egy ismeretlen nevű, tizenhat éves, kezdő prózaíró mutatkozott be: Tolnai Ottó. Írásának, zsenyéjének már akkor különös, tolnais címe volt: *Egy kés olvadt el a vérben*.¹

Az első Symposion-nemzedék tagjaival együtt (Bányai János, Bosnyák István, Brasnyó István, Domonkos István, Fehér Kálmán, Gerold László, Gion Nándor, Gobby Fehér Gyula, Ladik Katalin, Molnár Cs. Attila, Papp Miklós, Papp Tibor, Utasi Csaba, Végel László, Vetró Ferenc, Vlaovics József)² jelentkezett, akik közül néhányan már 1954 és 1956 között kezdtek publikálni (mások néhány évvel később). Első megmutatkozását még egy-két sikerültebb prózája követte 1956-ban³ meg 1957-ben.⁴ 1957 februárjában a *Bemutatjuk* rovatban olvassuk rövid életrajzát, majd Fehér Ferenc róla szóló méltatását.⁵ Önmagáról Tolnai többek között ezt vallotta: „Irodalommal három éve foglalkozom. Ennek megszeretésében és felismerésében sokat köszönhetek Koncz Istvánnak és irodalomtanáromnak, Dancsó Jenőnek. Prózát írok, de inkább a vers és a próza közti műfajban érzem otthonosan magam. Feltétlenül a modern irodalomnak vagyok a híve (a szó nemesebb értelmében). Igaz, témáim eddig kissé elvonatkoztatottak, de a mesterségbeli tudás és a stílus alapjának elsajátítása után elsősorban mai és vajdasági témákat, problémákat akarok feldolgozni modern, szabad eszközökkel.”⁶ A róla szóló méltatásban Fehér Ferenc úgy

¹ *Ifjúság*, 1956. márc. 31.

² Egyben a *Kontrapunkt* című kötet szerzői gárdája.

³ *Ifjúság*, 1956. jún. 2., aug. 18.

⁴ *Ifjúság*, 1957. máj. 11., aug. 9.

⁵ *Ifjúság*, 1957. febr. 9.

⁶ Uo.

értékelte, hogy „egyike azoknak a fiatal prózaíróknak, akik nem a kitaposott út könnyebb megoldását választják, hanem már elindulásukkor jelzik, hogy újat szeretnének adni. [...] Hisszük, hogy az írói kifejlődés útját komolyan veszi és egyre jobb írásokkal lép meg bennünket.”⁷ Azt követően kétéves hallgatás következett. Csak 1959 nyarán találkozunk ismét nevével a lapban, amelyben egy filmkritikával szerepelt⁸, s attól kezdődően folyamatosan váltak közlései. Felváltva hol verssel⁹, hol prózával¹⁰, könyvkritikával¹¹ vagy pedig publicisztikával¹² jelentkezett. Akkori lírájának hangja pedig valóban új és szokatlan volt:

„kánikula

*egy rövidke időre minden megállt
még pedig a rezgőnyárfa is
egy pillanatra mindent megbűvölt a kánikula
nem csak a kicsi gyíkot
és egy picurka időre előttem teremtel
a délibáb optikai csalásával*¹³

Emlékezetes volt 1958 novemberében nyolc fiatal prózaíró fellépése a Szép Szónak, az újvidéki „Ifjúsági Tribün élő folyóiratának” estjén.¹⁴ Bányai János, Vlaovics József és Várady Tibor mellett Tolnai Ottó is közönség elé lépett.¹⁵ Az esten az *Ifjúság* cikkírójának megállapítása szerint már megfogalmazódott az a nézet, hogy e fiataloknak, annak ellenére, hogy „még nincs mindegyiküknek meghatározott álláspontja, irányelve, célkitűzése” „dicséretre méltó az a törekvésük, hogy [...] új formában, megfelelő módon igyekeznek ecsetelni” a társadalom fejlődését.¹⁶

⁷ Uo.

⁸ *Ifjúság*, 1959. júl. 9.

⁹ *Ifjúság*, 1959. szept. 3., 1960. febr. 4., szept. 29., 1961. jan. 12., ápr. 13., jún. 29.

¹⁰ *Ifjúság*, 1960. márc. 17.

¹¹ *Ifjúság*, 1961. máj. 25.

¹² *Ifjúság*, 1960. febr. 4., 1961. jún. 29.; Maga vallotta egy ízben, hogy a zentai gimnáziumban, melynek tanulója volt, 1955/56-ban viharos önképzőkori ülések voltak, s osztálya elszakadt a többitől, mert nem egyeztek „a modernség és a mai vajdasági irodalom kérdése” körül, olyannyira, hogy „majdnem ökölharcra került sor” (*Ifjúság*, 1957. febr. 2.).

¹³ *Ifjúság*, 1959. júl. 30.

¹⁴ *Ifjúság*, 1958. nov. 13.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Uo.

Amikor 1959 őszén az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karán beindult a Magyar Tanszék, az első nemzedék tagjai között találjuk Tolnai Ottót is, aki egyik nyilatkozatában – az *Ifjúságban* – lesújtóan vélekedett első benyomásairól: „Megijesztett a fiatalok között uralkodó középiskolai hangulat, meg a sokszor szürke előadás. [...] Tegnap az előadás szünetében Sinkó Ervin tanárommal [...] Lukács György első műveiről beszélgettem; az »Esztétikai kulturá«-ról... [...] Magamban egy tervet dédelgetek: irodalmi körünk megalakítását.”¹⁷

Nos, ezek voltak Tolnai irodalmi indulásának kevésbé ismert részletei, amelyekről 70. születésnapján mindenképpen illő megemlékezni, s amelyekre, alkalomszerűen, talán kötelességünk is visszapillantani.